

De OVAM zet de bakens uit voor een duurzaam afval-, materialen- en bodembeheer in Vlaanderen

Strategisch Plan 2015-2020

Vlaanderen
is materiaalbewust

SAMEN MAKEN WE
MORGEN MOOIER

OVAM

INHOUD

DEEL 1: BAKENS VOOR EEN DUURZAAM AFVAL-, MATERIALEN- EN BODEMBEHEER IN VLAANDEREN

Inleiding	3
Missie, visie en waarden: waar staat de OVAM voor?	6
1 Minder restafval bij burgers en bedrijven	7
2 Gesloten kringlopen trekken kringlooeconomie op gang	11
3 Geen historische bodemverontreiniging meer in 2036	18
4 Duurzaam bodembeheer stimuleert economische ontwikkeling en is het fundament voor een gezonde leefomgeving	20
5 De OVAM als open en toegankelijke overheidsorganisatie	24

DEEL 2: PROFESSIELE EN KLANTGERICHTE ORGANISATIE

Inleiding	30
1 Talent centraal in het humanresourcesbeleid	31
2 Een glasheldere communicatie	33
3 Efficiënt en oplossingsgericht beheer van informatiestromen	34
4 Een klantgerichte en duurzame dienstverlening	35

INLEIDING

Grondstoffen, water, voedsel, bodem en ruimte worden wereldwijd almaar schaarser. De toenemende globalisering maakt de Vlaamse economie bovendien kwetsbaar voor de schommelende grondstofprijzen op de wereldmarkt. Andere trends die zich aftekenen zijn de groeiende individualisering en internationalisering. Die kunnen zowel extra consumptie in de hand werken – en dus de vraag naar materialen de hoogte in jagen – als leiden tot een duurzamer consumptiegedrag. Vast staat dat de impact van onze manier van produceren en consumeren de draagkracht van onze planeet te boven gaat.

Ook de bodem staat voor belangrijke uitdagingen: erosie, afdichting, verontreiniging, een verminderde biodiversiteit ... En dat terwijl de bodem cruciaal is voor voldoende voedsel, zuiver drinkwater, een aangename leefomgeving, ruimte om te wonen, voor industrie, natuur en recreatie ... Een schone bodem is, letterlijk, het draagvlak voor het welzijn en de welvaart in Vlaanderen.

Het is slechts een greep uit de uitdagingen en kansen waar Vlaanderen de komende jaren voor staat. Hoe we die uitdagingen moeten aangaan, daarover hebben zich meer dan honderd stakeholders van de OVAM gebogen in interviews en werksessies. Het resultaat is dit breed gedragen Strategisch Plan, dat de bakens van het afval-, materialen- en bodembeleid uitzet van vandaag tot in 2020.

Henny De Baets, Administrateur-generaal

DEEL 1

Bakens voor een duurzaam afval-, materialen- en bodembeheer in Vlaanderen

MISSIE, VISIE EN WAARDEN: WAAR STAAT OVAM VOOR?

Missie

De OVAM beschermt mens en milieu tegen de schadelijke gevolgen van de productie, het gebruik en het beheer van afvalstoffen en materialen. We zetten aan tot een duurzaam gebruik van materialen en energie en voorkomen dat hulpbronnen uitgeput raken. We verzekeren en herstellen de kwaliteit van de bodem zodat in de toekomst zoveel mogelijk functies en types landgebruik mogelijk blijven.

Materialenbeleid creëert werkgelegenheid

Het beheer van afval levert Vlaanderen nu al 12.000 jobs op. De overstap naar een kringlooeconomie is goed voor nog eens een potentieel van 27.000 nieuwe jobs en 2,3 miljard euro toegevoegde waarde. Bovendien kan Vlaanderen tegen 2020 meer dan 3,4 miljard euro aan materiaalkosten besparen.

(Bron: Verkennende analyse van het economisch belang van afvalbeheer, recyclage en de circulaire economie voor Vlaanderen)

Bodemexpertise wordt exportproduct

De expertise van de Vlaamse bodemsector is excellent en dat wordt ook buiten onze regiogrenzen gesmaakt. In 2011 haalde de sector 46% van zijn omzet buiten Vlaanderen. Deze evolutie zet zich de komende jaren verder, onze bodemexpertise wordt een exportproduct bij uitstek.

(Bron: Marktstudie Vlaamse bodemsector)

Visie

De OVAM verzekert in Vlaanderen een duurzame omgang met afvalstoffen, materialen en bodem.

We vullen de economische behoefte aan grondstoffen en materialen lokaal in door de kringlooeconomie uit te bouwen. We stimuleren onze doelgroepen om zorgvuldig om te springen met materialen en zetten in op preventie en hergebruik.

We waarborgen de behoefte aan een goede bodemkwaliteit, open ruimte en gezond drinkwater. Dat doen we door nieuwe bodemverontreinigingen te vermijden en een effectief en billijk saneringsbeleid te voeren.

We zijn in Vlaanderen hét aanspreekpunt voor het duurzame beheer van afval, materialen en bodem. Op wereldvlak zetten we onze expertise in afvalstoffen, materialen en bodem in om het internationale beleid mee vorm te geven.

Recyclage verlaagt de CO2-uitstoot

Recycleren en hergebruiken is een pak duurzamer dan primaire grondstoffen ontginnen, transporteren en bewerken. Bovendien komt bij de recyclage van materialen minder energie en CO2 vrij. Nu al weet de afvalsector in België een reductie van een kleine 3 miljoen ton CO2-emissie te realiseren. Dat is de jaarlijkse CO2-uitstoot van de verwarming van 500.000 gezinnen.

(Bron: FEBEM)

92 km² vrijgekomen ruimte

Sinds de geboorte van het bodemdecreet 20 jaar geleden werd al 92 km² ruimte gesaneerd. Dat staat gelijk met 8.600 voetbalvelden.

1 MINDER RESTAFVAL BIJ BURGERS EN BEDRIJVEN

Door materiaalkringlopen te sluiten, reduceren we het restafval van alle Vlamingen met 15%. Die doelstelling is de centrale uitdaging voor een nieuw Beleidsplan huishoudelijke afvalstoffen en gelijkaardig bedrijfsafval.

Vier hoekstenen van het materialenbeleid

De lat hoger voor preventie en hergebruik.

We bekijken wat Vlaanderen kan leren van nieuwe ontwikkelingen, zoals de deeleconomie, en goede praktijken uit het buitenland.

Naar een nog performantere selectieve inzameling.

We verbeteren de bestaande inzamelingsystemen van afval en voeren nieuwe inzamelingsmethodes in. We zorgen ervoor dat selectieve inzameling goedkoper is dan restafval.

Naar een integrale benadering van de keten.

Op basis van best practices inzake duurzaam design, materiaalefficiënt produceren en product-dienstcombinaties overtuigen we bedrijven om het anders aan te pakken. Consumenten geven we meer inzicht in de gevolgen van hun aankoop- en consumptiegedrag.

Zelfvoorzienend in eindverwerking.

Hoe groter de capaciteit voor hergebruik en recyclage van afval, hoe minder nood aan eindverwerking. Daarom stemt de OVAM de verbrandings- en stortcapaciteit af op het dalende restafvalaanbod: Vlaams restafval wordt zoveel mogelijk in Vlaanderen verwerkt en we vermijden overcapaciteit.

Hoe maken we het waar?

1.1 Allemaal samen bewuster consumeren

In 2015 bestuderen we de invoering van statiegeld op plastic flessen en blik. Wat is de impact op zwerfvuil en consumptiegedrag? De resultaten van die studie zullen ons beleid van de komende jaren sturen. Daarnaast zetten we versterkt in op een doeltreffend zwerfvuil- en evenementenbeleid, ondersteunen we de kringloopcentra en werken we voor moeilijk bereikbare groepen een aanpak op maat uit.

Stop het zwerfvuil

Samen met industrie, distributie en lokale besturen werken we een nieuw operationeel **plan zwerfvuil** uit. Daarbij gaat extra aandacht naar de plaatsen met het meeste zwerfvuil: parkings en op- en afritten van autosnelwegen, afvalverzamelpunten en stopplaatsen van het openbaar vervoer.

De aanpak van het **zwerfvuil** op het land stemmen we af op de aanpak van afval **in zee**. Het meeste van dat mariene afval is immers afkomstig van het land. We werken ook nauw samen met de kustgemeenten: we pakken zwerfvuil op het strand gericht aan, maken evenementen aan de kust duurzamer en werken aan een betere selectieve inzameling.

Succesvolle kringloopcentra

We ondersteunen kringloopcentra om hun rol binnen de kringloopeconomie op te nemen en promoten het hergebruik van producten. Hergebruik verlengt niet alleen de levensduur van producten, maar creëert ook werkgelegenheid voor kansengroepen. Zo vormen de 31 kringloopcentra kruispunten van milieu en sociale economie.

Duurzame evenementen

De OVAM stimuleert organisatoren van festivals, sportmanifestaties, fuiven, markten en stoeten om hun **evenementen duurzamer** te maken. Dat doet ze al jaren via de website **www.groenevent.be**, de Groeneventscan en de Groeneventaward. Vanaf 2015 ondersteunen we ook **lokale besturen** om duurzaamheid in te bedden in evenementen die op hun grondgebied worden georganiseerd.

Sorteren voor moeilijk bereikbare groepen, onderwijs en bedrijven

Om elke Vlaming mee te krijgen in het duurzame beheer van afval, benaderen we bepaalde doelgroepen met extra aandacht. Voor moeilijk bereikbare groepen werken we samen met lokale besturen en intercommunales, bedrijven, inzameelaars en beheersorganismen tegen 2020 een sorteeraanpak uit op maat.

Leerlingen uit het lager, secundair en hoger onderwijs bereiken we via educatieve onderwijspakketten. Het bedrijfsleven ten slotte benaderen we via programma's voor nascholing. We zetten daarbij gericht in op relevante studierichtingen: ontwerpers, architecten, ingenieurs, herstellende, ...

1.2 Samenwerking met lokale besturen

Lokale besturen zijn de spil in de inzameling van huishoudelijke afvalstoffen. Ze staan dicht bij de burger en regisseren het materialenbeleid op het lokale niveau. Samen met de bedrijven voor milieubeheer en de beheersorganismen zorgen ze al jaren voor een doeltreffende uitvoering op het terrein. Daarom zijn ze een sleutelpartner in het afval- en materialenbeleid.

De bedrijven voor milieubeheer staan in voor een performante afvalophaling. Via het verplichte contract tussen de afvalstoffenproducent en de inzamelaar garanderen ze een correcte inzameling. In dat contract lijst het bedrijf op hoe het zijn afval selectief inzamelt. Die aanpak vullen we nog aan met sectorspecifieke benaderingen, zoals voor de garagesector, de landbouw en de horeca.

Lokale besturen als motor voor minder afval

We **begeleiden lokale besturen** bij gemeentelijke verplichtingen met een traject op maat: we geven ondersteuning voor innovatieve projecten, om de dienstverlening aan de inwoners vlot te laten verlopen, om de inzameldoelstellingen te halen en om de tarieven voor afvalinzameling te harmoniseren.

Lokale besturen hebben een belangrijke **voorbeeldfunctie**: door afval te voorkomen en te sorteren, selectief te slopen, milieubewust aankopen te doen, geven ze hun inwoners het goede voorbeeld. We stimuleren lokale besturen om die rol op te nemen.

Daarnaast steunen we lokale initiatieven die de burger aanzetten tot **materiaalbewust consumptiegedrag**: projecten rond afvalpreventie, evenementenbeleid, duurzaam aankoopbeleid, gedeeld gebruik, product-dienstcombinatie, hergebruik, herstelarbeid ...

1.3 Slim materialenbeheer maakt bedrijven rendabeler

Duurzaam omgaan met materialen is pure winst voor bedrijven. Dat tonen minstens **twintig praktijkcases** over materiaalefficiënt produceren, productleendiensten, levensduurverlenging, herstel en hergebruik van onderdelen in bedrijven zwart op wit aan. We maken daarbij maximaal gebruik van de instrumenten van de OVAM: Ecolizer, OVAM SIS Toolkit en de materialenscan. Met die best practices uit uiteenlopende sectoren willen we aantonen dat bedrijven minstens 20% efficiënter kunnen omgaan met materialen en hun materiaalkosten zo met 20% kunnen terugdringen. Zo overtuigen we andere bedrijven om het anders aan te pakken.

Door een doordacht design gaan producten langer mee en zijn ze makkelijker te herstellen en te recyclen. We stimuleren kennisuitwisseling tussen productontwerpers en verwerkers zodat al bij het ontwerp rekening wordt gehouden met de mogelijke recycling.

Slimme instrumenten maken werk van duurzaam materialenbeheer

De OVAM biedt een uitgebreide korf instrumenten aan die een duurzaam materialenbeheer in de praktijk brengen. Die sensibiliserende, regelgevende, economische en planningsinstrumenten worden verder verfijnd voor een maximaal resultaat.

Omgevingsvergunning

In 2014 voerde de Vlaamse regering de omgevingsvergunning in. Die integreert de stedenbouwkundige procedure en de milieuvergunningsprocedure. Bij de beoordeling van een vergunningsaanvraag zal, naast het hinder aspect voor de omgeving en het milieu, ook materiaalefficiëntie en -gebruik een criterium zijn.

Uitgebreide producentenverantwoordelijkheid

Producenten zijn verantwoordelijk voor de volledige levenscyclus van hun product, van design tot terugname en recyclage. Dat is het principe van uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV). Voor nieuwe producten voeren we de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid in als een kostenbatenanalyse uitwijst dat dat zinvol is. Voor eindverkopers die afvalstoffen vrijwillig terugnemen – naast de gemeentelijke inzameling – creëren we een wettelijk kader. We overleggen met het Waalse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest om de regels maximaal op elkaar af te stemmen.

Grondstofverklaringen

Om materiaalkringlopen te sluiten, moet duidelijk zijn wanneer afval opnieuw als grondstof ingezet kan worden. Dat wordt vastgelegd in een grondstofverklaring. De komende jaren digitaliseert de OVAM de procedures om een grondstofverklaring aan te vragen en de kwaliteit van de grondstoffen te waarborgen.

Transport van afvalstoffen

Wie afval uitvoert, invoert of vervoert moet zich houden aan de Europese Verordening voor Overbrenging van Afvalstoffen (EVOA). De OVAM geeft de toestemming voor internationale transporten, en waakt er op die manier over dat afvalstoffen op de juiste plaats terechtkomen.

Heffingen

Via heffingen minimaliseert de OVAM het storten en verbranden van afval dat niet geschikt is voor hergebruik of recyclage.

Handhaving

Als sluitstuk van een duurzaam materialenbeleid is handhaving een onmisbare schakel. De OVAM zet voor haar handhaving binnen de bevoegdheden maximaal in op risicogestuurde controles. Daarnaast ondersteunen we externe handhavingsactoren op alle bestuursniveaus, zowel toezichthouders als politiediensten. De OVAM stemt het optreden van alle betrokkenen maximaal op elkaar af. Op die manier worden controles op een efficiënte en effectieve manier uitgevoerd en opgevolgd, en krijgen overtreders de gepaste straf.

Databeheer

Waarom moeten we materialen maximaal hergebruiken en wat betekent duurzaam materialenbeheer in de praktijk? We bieden alle data en kennis over het beheer van afvalstoffen en materialen overzichtelijk aan in een dataset. Zo maken we de materialenproblematiek helder voor burgers, bedrijven en beleidsmakers. We gebruiken de beschikbare afval- en materialengegevens om te voldoen aan de verplichte rapporteringen (Vlaams, Europees, internationaal) en optimaliseren de inzameling en verwerking van die gegevens.

2 GESLOTEN KRINGLOPEN TREKKEN KRINGLOOPECONOMIE OP GANG

Vlaanderen is sterk afhankelijk van het buitenland voor energie- en grondstoffen, en dat terwijl de Vlaamse economie tot de meest energie- en materiaalintensieve van Europa behoort. Door het materiaalgebruik te beperken, alternatieven in te zetten en materialen in gesloten kringlopen te houden, worden we minder afhankelijk van het buitenland. Dat maakt bedrijven minder kwetsbaar voor de volatiele grondstofprijzen op de wereldmarkt.

Hoe maken we het waar?

We richten onze inspanningen op vier belangrijke clusters in Vlaanderen.

2.1 Metalenkringloop sluiten

In onder meer batterijen, voertuigwrakken en afgedankte elektrische en elektronische apparaten zitten nog heel wat waardevolle metalen. Die worden op dit moment niet altijd gerecycleerd. Daar brengen we verandering in.

Waardevolle metalen lokaliseren en ecodesign stimuleren

Hoe kunnen we meer waardevolle metalen uit afgedankte producten recupereren? Dat brengen we in kaart voor de meest gebruikte elektrische en elektronische apparaten, batterijen en voertuigen.

De OVAM trekt ook aan de kar op Europees niveau, in het project Waste Electrical & Electronic Equipment (WEEE) 2020 – Mapping the urban mine. In dat project ontwikkelen de Europese lidstaten een **databank** van de **waardevolle materialen** die uit elektrisch en elektronisch afval gerecupereerd kunnen worden voor hergebruik. WEEE 2020 toont ook hoe we de bestaande inzamel- en verwerkingssystemen kunnen verbeteren om de recuperatie van waardevolle metalen te verhogen.

We stimuleren **ecodesign** en eco-innovatie. Door een doordacht design gaan producten langer mee en zijn ze makkelijker te herstellen en te recyclen.

Scherpe inzamel- en recyclagedoelstellingen

We zetten innovatieve **proefprojecten** op voor producten of onderdelen waarin relatief veel waardevolle metalen zitten. Samen met alle betrokken partijen bekijken we hoe we die producten of onderdelen efficiënt kunnen inzamelen, voorbehandelen of recycleren. Tonen de proefprojecten aan dat de aangepaste inzameling en verwerking haalbaar is, dan nemen we de recyclagedoelstellingen op in de wetgeving.

De ervaring en expertise die we op die manier opdoen, nemen we mee bij de herziening van de Europese richtlijnen voor afgedankte voertuigen, batterijen en elektrische en elektronische apparaten.

Gedaan met illegale handel en verwerking van metalen

Volgens onderzoek van de Europese Commissie gebeurt een kwart van alle afvalexport in Europa illegaal. We werken aan een rapportageplicht voor de inzameling en verwerking van afgedankte elektrische en elektronische apparaten (AEEA) voor alle actoren en brengen zo illegale handelsstromen in kaart. We ontwikkelen daarvoor een online rapporteringstool.

De OVAM lobbyt om het draagvlak en de politieke steun voor **handhaving** tegen illegale export te verhogen. We focussen daarbij op overheden en betrokken partijen zoals rederijen en agenten die afvalstoffen of tweedehandsproducten rechtstreeks of onrechtstreeks verhandelen of transporteren. We richten de handhavingacties in de eerste plaats op de meest risicovolle transacties.

2.2 Kunststoffen recycleren

Vlaanderen is Europees en internationaal koploper in chemie en kunststofproductie. Veel kunststoffen zijn vervaardigd uit aardolie. De aardolievoorraden nemen echter af en aardolie zal op termijn opnieuw duurder worden. Recyclage kan een oplossing zijn. Op Europees niveau wordt echter slechts 7% van de afgedankte kunststoffen ingezameld en slechts 4% effectief gerecycleerd. Voor Vlaanderen is dit een kans om ook koploper te worden in **kunststofrecyclage**; heel wat Vlaamse bedrijven blinken daar immers in uit.

Productontwikkelaars maken demonteerbare en recycleerbare producten

De OVAM brengt ontwerpers, producenten, verwerkers en inzamelaars samen, zodat ze hun kennis uitwisselen en meer inzicht krijgen in elkaars noden. Op die manier raken productie, hergebruik en recyclage beter op elkaar afgestemd.

Kunststoffen moeten een duidelijke karakterisatie krijgen, die rekening houdt met de eisen van materiaalgebruik en recyclage. In een proefproject gaan we na of het systeem van het materialenpaspoort zinvol is. Dat moet het mogelijk maken om alle kunststoffen op een uniforme manier te definiëren en de kennisuitwisseling te bevorderen.

De digitale Ecolizer krijgt een update en zal meer informatie bieden over kunststofrecyclaten. Deze ecodesign-ontwerptool berekent snel en eenvoudig de milieu-impact van een product.

Gerecycleerd kunststof is volwaardige grondstof

Tegen 2020 beschouwen producenten en consumenten kunststofrecycalaat als een volwaardig alternatief voor nieuw vervaardigde kunststof. Daarvoor moet de kwaliteit uitmuntend zijn. We onderzoeken of een **kwaliteitslabel voor recycalaat** daarbij meer garantie biedt. Zo'n label beschrijft niet alleen de kwaliteit, maar ook het aandeel aan recycalaat. De OVAM pleit ervoor om het ook op federaal en Europees vlak in te voeren.

We stimuleren het gebruik van gerecycleerde kunststoffen door producten met veel recycalaat extra te ondersteunen in openbare aanbestedingen. We gaan daarbij uit van het bestaande kader van de Vlaamse overheid.

Geen kunststoffen meer op stortplaatsen en in zee

Het storten van kunststoffen moet stoppen. Dat bereiken we door het systeem van verminderde heffing af te bouwen voor afval afkomstig van post-shreddertechnieken. Daarnaast onderzoeken we hoe kunststoffen beter afgezet kunnen worden. Samen met partners als Flanders Innovation Hub for Sustainable Chemistry (FISCH) stimuleren we onderzoek naar nieuwe vormen van recyclage (bijvoorbeeld chemische).

Om **marien zwerfvuil** te voorkomen, voeren we de maatregelen uit de kaderrichtlijn Mariene Strategie en het Regional Action Plan Marine Litter van de Europese OSPAR-commissie uit. Samen met de federale overheidssdienst Leefmilieu bekijken we ook hoe we het gebruik van **micro-plastics** kunnen bannen in verschillende producten, waaronder cosmetica.

Selectieve inzameling voor bioplastics en verpakkingsafval

De OVAM legt vast hoe de inzameling en recyclage van **bioplastics** in Vlaanderen moet gebeuren. Dat regelgevend kader stemmen we af op de Europese aanpak. We zien er ook op toe dat het de verwerking binnen de bestaande circuits van kunststofrecyclage en compostering niet in het gedrang brengt.

We gaan bovendien voor meer selectieve inzameling en recyclage van kunststof uit het restafval. Huishoudens en bedrijven moeten 50% meer kunststof, vooral **verpakkingen**, uit het restafval selectief inzamelen. De OVAM doet daarvoor onder meer een beroep op Fost Plus en Val-I-Pac en werkt samen met de andere gewesten om die verbeterde selectieve inzameling te realiseren.

Voor **bedrijven** onderzoeken we of de selectieve inzameling van bijvoorbeeld folies en harde kunststoffen haalbaar is. Ook huishoudens moeten **harde kunststoffen** voortaan selectief inzamelen. Die verplichting integreren we in het nieuwe uitvoeringsplan voor milieuverantwoord beheer van huishoudelijk en vergelijkbaar bedrijfsafval.

Daarnaast moet de scheiding van kunststoffen verbeteren door voertuigen, meubels, matrassen en elektrische en elektronische apparaten selectief te demonteren.

2.3 Biomassa als nieuwe grondstof

Met het actieplan Duurzaam beheer van biomassa(rest)stromen 2015-2020 willen we biomassakringlopen sluiten en biomassa(rest)stromen zo lang mogelijk inzetten in de productieketen. De recyclage en het hergebruik van biomassa-stromen moeten economisch rendabel zijn. Dat bereiken we door gescheiden inzameling in heel Vlaanderen te optimaliseren en functionele afzetmarkten te ontwikkelen. In 2030 gaat Vlaanderen op een duurzame en doordachte manier om met alle biomassastromen.

De selectieve inzameling en recyclage moet economisch haalbaar zijn

Daarom werken de OVAM, het Vlaams Energieagentschap (VEA) en de sector samen de nodige **wettelijke en financiële instrumenten** uit. We ondersteunen de voorvergistings- en de productie van groene stroom in de vorm van warmtekrachtkoppeling (WKK) en restwarmte-toepassing.

Voedselverspilling tegengaan

In de landbouw, bij de bedrijven en de huishoudens beperken we voedselverliezen tot een absoluut minimum. Om te beginnen brengt de OVAM in 2015 de voedselverliezen in de voedselketen in kaart. In de daaropvolgende jaren zetten we projecten op in de **horeca** en de **distributie** om voedselverspilling terug te dringen.

Samen met partners uit de voedingssector, de Interregionale Verpakkingscommissie en Fost Plus introduceren we **innovatieve verpakkingen**. Die moeten voedselverspilling terugdringen, zonder extra milieudruk te genereren.

In actie tegen de klimaatverandering

Tegen 2020 moet de **verbranding van biomassa** een **hoger energetisch rendement** halen. Om dat te realiseren doen we voorstellen aan de bevoegde autoriteiten om de wetgeving aan te passen: de groenestroomcertificaten, het certificatenstelsel voor warmtekrachtkoppeling (WKK) en warmtenetten. Tussen 2020 en 2025 ijveren we voor het omschakelen van de bestaande grootschalige biomassa-centrales naar gecombineerde warmtekrachttoepassingen of elektriciteitsproductie in combinatie met gebruik van restwarmte. Nieuwe grootschalige biomassa-installaties komen er enkel als de vrijgekomen energie gaat naar gecombineerde warmtekrachttoepassingen.

In innovatieve projecten onderzoeken we **nieuwe toepassingen voor biogas**, zoals injectie in het aardgasnetwerk, gebruik als vervoersbrandstof, warmteafzet, ...

Ten slotte introduceren we het concept van **koolstofopslag** als instrument tegen de klimaatverandering: door van biomassa compost te maken en dat in de bodem te verwerken, stockeer je koolstof in de grond en gebruiken planten die voedingsstof om te groeien.

Duurzame verwerking en energieopwekking uit biomassa

Vlamingen moeten **hun groente-, fruit-, tuin- en keukenafval** meer **apart inzamelen en verwerken**.

Een stappenplan toont hoe we die doelstelling tegen 2020 waarmaken. Die ambitie strookt met het voornemen van de Europese Commissie om biomassa in heel Europa selectief in te zamelen tegen 2025. De OVAM zet proefprojecten en initiatieven op bij grootkeukens, horeca en catering en in de voedingsketen, de landbouw en het natuurbeheer.

De ingezamelde biomassareststromen moeten we in de eerste plaats **recycleren of verwerken** tot compost, digestaat (vergiste mest) of bodemverbeteraar. We pleiten voor de afbouw van de verbranding van biomassa-stromen.

Die aanpak moet leiden tot **90% hergebruik en recyclage van biomassa**. Om de kwaliteit te garanderen, werken we samen met Vlaco vzw en de sectorfederaties verder aan het kwaliteitszorgsysteem. Dat moet ervoor zorgen dat de compost, het digestaat en de bodemverbeteraars zo zinvol mogelijk worden ingezet.

We besteden extra aandacht aan **hout en houtreststromen**. Afdankt hout, bijvoorbeeld van meubels, moet meer hergebruikt worden. Daarnaast stimuleren we de recyclage van houtafval via een hele reeks instrumenten: grondstofverklaringen, de omgevingsvergunning en het materialenregister. Plaatmaterialen zoals vezelplaten recycleren we voor minstens 70%. We voeren het duurzaamheidskader voor hout en houtreststromen in en lobbyen om de bestaande ondersteuning voor verbranding van biomassa marktconform te maken.

2.4 Materiaalbewust bouwen is de norm

Jaarlijks heeft de Vlaamse bouw ongeveer 40 miljoen ton grondstoffen nodig. Daarmee is de sector een van de grootste grondstoffenverbruikers. Tegelijk is de bouw een van de grootste producenten van afval. Momenteel wordt daarvan al meer dan 90% gerecycleerd, maar zelfs de resterende 10% vormt nog een van de grootste afvalstromen. Het beleidsprogramma bouw schept een blijvend, gedragen kader voor de samenwerking tussen de overheid en de actoren uit de bouwsector om het duurzame materialenbeheer en de kringloopgedachte ingang te doen vinden.

Selectief slopen en ontmantelen door bouwprofessionals

In 2020 is selectief slopen de norm bij de afbraak of ontmanteling van wegen, infrastructuur of gebouwen van meer dan 1000 kubieke meter. De bouwheer laat voor die werken een **sloopinventaris** opstellen. Die inventaris is verplicht bij een omgevingsvergunning voor sloop- of ontmantelingswerken. De controle van de sloopinventaris gebeurt enerzijds door zelfcontrole en anderzijds door een sloopopvolgingsorganisme dat de sector zelf opricht.

Maximaal gebruik van gerecycleerde bouwstoffen

Het vertrouwen in gerecycleerde granulaten moet omhoog, net als de bereidheid om ze te gebruiken. Daarom zetten we in op kwaliteit. 95% van de gerecycleerde granulaten moet de juiste milieuhygiënische en bouwtechnische eigenschappen hebben. Gevaarlijke en ondermaatse stoffen weren we uit het puin en sloopafval. We zetten extra in op **asbest**: cementtoepassingen die asbest bevatten sporen we op, en we ijveren voor selectieve inzameling en verwijdering. Scholen en overheidsgebouwen krijgen daarbij de prioriteit. Dat stimuleren we via subsidies of groepsaankopen voor bouwmaterialen die asbest vervangen.

We faciliteren het gebruik van vergelijkbare materialen die vrijkomen in de bouwsector zoals uitgegraven bodem en baggerspecie.

Ook voor **niet-steenhoudende fracties** in de bouw zoals isolatiemateriaal en glas sluiten we de kringloop maximaal. Om te beginnen brengen we alle knelpunten in kaart die het sluiten van de keten nu nog in de weg staan. Daarnaast zoeken we samen met de betrokken partijen naar de beste manier om de inzameling en verwerking van gebruikte materialen te organiseren. Tegelijk onderzoeken we of het zinvol en haalbaar is om een uitgebreide producentenverantwoordelijkheid in te voeren en bepaalde producenten verantwoordelijk te maken voor hun afgedankte bouwmaterialen.

Impact van materiaalkeuze in gebouwen meten

We ontwikkelen een **ontwerptool voor architecten** om de impact van materialen van een gebouw te berekenen. In samenwerking met de bouwsector bieden we die tool aan in de opleidingen architectuur. We stimuleren studenten om de tool ook in hun verdere loopbaan te gebruiken.

Daarnaast bekijken we of een **referentiekader voor materiaalprestaties** van gebouwen zinvol is. Dat moet het mogelijk maken om gebouwen onderling te vergelijken op het vlak van gebruik van materialen.

Vlaanderen bouwt dynamisch en materiaalbewust

In 2020 zijn bouwheren en ontwerpers vertrouwd met dynamisch en materiaalbewust bouwen. Om die doelstelling te realiseren, ontwikkelen we een **beleidskader** en een evaluatiekader met criteria rond dynamisch (ver)bouwen. Binnen bestaande beleids- en praktijkinstrumenten stimuleren we het gebruik van dat evaluatiekader. We spreken producenten en bouwheren aan over dynamisch (ver)bouwen en moedigen hen aan om proefprojecten op te zetten.

Dat dynamisch en materiaalbewust bouwen **in de praktijk** heel wat voordelen biedt, tonen we aan de hand van voorbeeldcases in samenwerking met grote bouwheren. Bij de herontwikkeling van minstens twee vervuilde terreinen passen we dynamisch en materiaalbewust bouwen zelf toe.

Vlaams Materialenprogramma als motor voor de transitie naar duurzaam materialenbeheer

Het Vlaams Materialenprogramma (VMP) moet van Vlaanderen tegen 2020 een performante kringlooeconomie maken. In 2012 engageerden partners uit alle geledingen van de maatschappij zich in dat actieplan om de kringloop van materialen maximaal te sluiten.

Het VMP bestaat uit **drie pijlers. De OVAM waakt over de afstemming tussen de drie pijlers:**

1. Visie, netwerking & experiment

Plan C, het Transitienetwerk Duurzaam Materialenbeheer, timmert aan een doorbraak van duurzaam materialenbeheer via visievorming, het activeren van een lerend netwerk en het stimuleren van transitie-experimenten.

→ De OVAM ondersteunt Plan C in haar rol als inspiratiebron en klankbord voor nieuwe beleidsontwikkeling over de kringlooeconomie.

2. Onderzoek

Het Steunpunt Duurzaam Materialenbeheer (SuMMa) toont het belang van duurzaam materialenbeheer en onderzoekt welke economische, beleidsmatige en maatschappelijke voorwaarden vervuld moeten zijn om de omslag naar een kringlooeconomie te realiseren en welke knelpunten die transitie in de weg staan.

→ De OVAM werkt mee aan de opbouw van expertise voor de wetenschappelijke onderbouwing van een duurzaam materialenbeleid.

3. Actieplan Agenda 2020

Een stuurgroep van publieke en private actoren voert het actieprogramma uit in een participatief proces.

→ Als **coördinator** van het VMP ziet de OVAM erop toe dat de visievorming en het onderzoek van het VMP uitmonden in concrete acties op het terrein. De OVAM:

- coördineert de uitvoering van het actieplan van het VMP samen met haar partners uit industrie, middenveld en kennisinstellingen;
- bouwt Duurzaam Materialenbeheer uit als een slimme specialisatie voor Vlaanderen en verstevigt zo haar koploperpositie op internationaal vlak. De prioriteit voor de uitbouw van de circulaire economie gaat naar de metaalsector, de chemische en kunststoffensector, de agro-foodsector en de bouwsector;
- zet zes strategische hefboomprojecten op over de beleidsdomeinen heen. Die moeten de samenwerking op het vlak van onderwijs, werkgelegenheid, energie, innovatie, ... op gang trekken;
- communiceert actief naar de bedrijfswereld, kennisinstellingen en het middenveld over de transitie naar een kringlooeconomie en zwengelt zo het gevoel van urgentie aan.

3 GEEN HISTORISCHE BODEMVERONTREINIGING MEER IN 2036

Een verontreinigde bodem houdt gezondheidsrisico's in: voor de mensen die erop wonen, werken en naar school gaan, voor de gewassen die erin groeien. De verontreiniging kan bovendien het grondwater aantasten en dat bedreigt onze kostbare watervoorraden. Bodemverontreiniging voorkomen is onze grootste bekommernis. Tegelijk saneren we de bestaande historische verontreinigingen tegen 2036.

Hoe maken we het waar?

3.1 Nieuwe bodemverontreiniging voorkomen

Een zuivere bodem is een spaarpot voor het leven op aarde: hij is de voedingsbodem voor gewassen en teelten, herbergt verfrissend drinkwater en biedt ruimte waarop het gezond wonen en werken is. Bodems verdienen dan ook de grootste zorg van ieder van ons. We doen er alles aan om nieuwe bodemverontreiniging maximaal te voorkomen.

Grootscheepse sensibilisering

Onze bodem gezond houden is de verantwoordelijkheid van iedere Vlaming. Weinig mensen beseffen echter dat een goede bodemkwaliteit essentieel is voor een gezonde waterhuishouding, onze voedselvoorziening, een evenwichtige biodiversiteit ... In een meerjarig sensibiliserings-traject willen we iedere Vlaming stimuleren om duurzamer om te springen met de bodem. We geven het startsein met het Internationaal Jaar van de Bodem in 2015.

Verontreiniging snel opvolgen

De OVAM volgt de verplichtingen tot bodemonderzoek en -sanering nog korter op en treedt op waar nodig. Met die aanpak perken we een verdere verspreiding van de verontreiniging in en voorkomen we buitensporige saneringskosten.

Extra aandacht voor de preventie van bodemverontreiniging

We passen de VLAREM-regelgeving aan zodat het voorkomen van bodemverontreiniging er voortaan deel van uitmaakt. De milieucoördinator van elk bedrijf krijgt de expliciete verantwoordelijkheid om de bescherming van de bodemkwaliteit en onderzoekspllicht actief op te volgen.

Kwaliteitsvol grondverzet

Bij grondverzet bestaat het risico dat verontreinigde grond verder wordt verspreid. Om ervoor te zorgen dat uitgegraven grond zorgvuldig wordt beheerd en hergebruikt, werken we tegen 2018 een zo sluitend mogelijk **kwaliteitsborgingssysteem** uit. Daarin krijgen de bodembeheerorganisaties Grondwijzer en Grondbank de verantwoordelijkheid voor het volledige grondverzet, van bij het uitgraven tot de toepassing van de grond. Beide bodembeheerorganisaties stemmen hun werking beter op elkaar af.

We overtuigen zoveel mogelijk overheden om maximaal **uitgegraven bodem** in te zetten **in plaats van primaire delfstoffen**. We werken daarvoor een kader uit in samenspraak met het departement Mobiliteit en Openbare Werken (MOW) en de Afdeling Land en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke Rijkdommen (ALBON). We dringen aan op een kader voor hergebruik van uitgegraven bodem in overheidswerken tegen eind 2017.

3.2 Alle historische bodemverontreiniging saneren tegen 2036

Om alle historische bodemverontreiniging tegen 2036 te saneren hebben we nog veel werk voor de boeg. Daarom voeren we onze inspanningen de komende jaren op.

Risicogronden lokaliseren

Allereerst moeten we weten welke gronden in Vlaanderen vandaag een risico lopen op bodemverontreiniging. Daarvoor brengen we in samenwerking met **steden en gemeenten** alle risicovolle activiteiten verder in kaart. Eind 2016 moeten steden en gemeenten alle informatie over **actieve risicoinrichtingen** op hun grondgebied uitgewisseld hebben met de OVAM.

De gronden met **historische risicoactiviteiten** brengen we tegen eind 2017 in kaart. Op die manier moeten ernstige risico's zo snel mogelijk aan het licht komen. In gemeenten waarmee we een samenwerkingsverband hebben afgesloten, ronden we die inventarisatie af tegen eind 2016. Bijzondere aandacht gaat naar het identificeren van potentiële woonzoneprojecten. Gronden met risicoactiviteiten in beschermingszones van waterwingebieden inventariseren we eveneens tegen eind 2016.

2028: bodemonderzoeken afgerond

Tegen 2028 onderzoeken we de bodemkwaliteit van gronden waarop ooit risicoactiviteiten hebben plaatsgevonden. We geven prioriteit aan regio's en gemeenten waar potentieel is voor ruimtelijke ontwikkeling en met een grote bevolkingsdichtheid. In gemeenten die voor eind 2015 een samenwerkingsovereenkomst met de OVAM hebben afgesloten, moeten de gronden van 'onschuldige eigenaars' onderzocht zijn in 2019. We verankeren in de wetgeving dat de risicogronden tegen eind 2025 onderzocht moeten zijn. Gronden in beschermingszones van waterwingebieden onderzoeken we voor eind 2020.

4 DUURZAAM BODEMBEHEER STIMULEERT ECONOMISCHE ONTWIKKELING EN IS HET FUNDAMENT VOOR EEN GEZONDE LEEFOMGEVING

Hoe maken we het waar?

4.1 Duurzaam bodembeheer faciliteert ruimtelijke ontwikkeling

Ruimte is in Vlaanderen heel schaars. Dagelijks wordt 6 hectare open ruimte aangesneden. Volgens schattingen komen er de volgende decennia bovendien meer dan een miljoen Vlamingen bij. Dat zijn evenveel mensen die een plek moeten vinden om te wonen, te werken, naar school te gaan, te sporten enzovoort. Door bodems te saneren en duurzaam te beheren werken we mee aan oplossingen voor die toenemende druk op de open ruimte.

Bodeminformatie cruciaal bij stedenbouwkundige planprocessen

Bij de opmaak van ruimtelijke uitvoeringsplannen, verkavelingsvergunningen en stedenbouwkundige vergunningen is het zinvol om de kwaliteit van de bodem te kennen. Zo worden knelpunten meteen gedetecteerd en vertragingen in de planprocessen beperkt. Beschikken de betrokken partijen niet over een geldig bodemonderzoek, dan is een oriënterend bodemonderzoek aangewezen. We sturen aan op de integratie van die maatregel in de stedenbouwkundige regelgeving.

Huissaneerder Vlaamse overheid

De OVAM wil collega-overheden ondersteunen bij de sanering van hun verontreinigde gronden. Daartoe nemen we de rol op van 'huissaneerder' voor brown- en blackfields in overheids-eigendom. Zo wordt de bodemverontreiniging afdoend en kostenefficiënt aangepakt. Binnen ons instrumentenportfolio kunnen overheden onder meer kiezen uit overname van sanering (tegen betaling), ambtshalve prefinanciering, raam- en samenkoopcontracten en cofinanciering. Naar schatting 10.000 risicogronden in eigendom van overheden moeten nog onderzocht worden.

Sanering en herontwikkeling in één, restverontreiniging op het bodemattest

De OVAM stemt elke sanering maximaal af op de toekomstige ontwikkeling van het terrein. Door de saneringswerken en de bouwwerken te integreren, besparen alle partijen veel tijd en geld.

Historisch verontreinigde gronden moeten gesaneerd worden tot de verontreiniging geen risico meer vormt voor mens en milieu. De achtergebleven restverontreiniging leidt geregeld tot problemen, omdat latere eigenaars onvoldoende op de hoogte zijn van de kosten die bijvoorbeeld het uitgraven van de verontreinigde bodem met zich meebrengt. Daarom vermelden we de achtergelaten **restverontreiniging** en bijbehorende gevolgen op het **bodemattest**. Omdat restverontreinigingen de OVAM extra beheerskosten opleveren (bijvoorbeeld voor het stelselmatig bijwerken van de informatie bij kadastrale wijzigingen en voor het aanleveren van informatie bij latere werken op de gronden), onderzoeken we of we die kosten kunnen verhalen op de verantwoordelijke partijen. Bij ambtshalve saneringen pakken we de restverontreiniging duurzaam aan.

4.2 Ontwikkeling brown- en blackfields in hogere versnelling

Door brown- en blackfields te ontwikkelen maken we ruimte vrij voor een nieuwe dynamiek, met nieuwe bedrijven, handelszaken en woningen.

Het goede voorbeeld

De bodemsaneringen die we zelf uitvoeren, moeten een voorbeeld zijn op het vlak van veiligheid, duurzaamheid, innovatie en kwaliteit. Samen met alle betrokken partijen zetten we **voorbeeldprojecten** op om te leren hoe we een geïntegreerd en duurzaam ruimtelijk, materialen- en bodembeleid kunnen opzetten.

Krachtige aanpak van brownfields en blackfields

We bekijken hoe we extra ambitie en focus kunnen brengen in de **brownfieldconvenanten**. In de calls voor brownfieldconvenanten focussen we op specifieke programma's en prioritaire zones.

Voor brownfieldprojecten zonder convenant zetten we een **ondersteunend brownfieldprogramma** op. We bieden daarbij evenwaardige financiële en faciliterende voordelen aan als bij een brownfieldconvenant. Saneringen stemmen we af op de herontwikkeling en we geven voorrang aan duurzame en groene technieken.

Sommige brownfields – de **blackfields** – zijn dermate verontreinigd dat de markt niet in staat is het probleem alleen op te lossen. In dat geval staan we zelf in voor de sanering. Voor prioritaire gebieden, zoals de **steunzones** rond Genk en Turnhout, de Opelertreinen en twee nader te bepalen steunzones, bundelen we de aanwezige expertise rond ruimtelijke ontwikkeling en bodemsanering om integrale oplossingen aan te bieden én te realiseren. Op negen gasfabriekterreinen in eigendom van overheden starten we de bodemsanering op tegen midden 2019.

4.3 Duurzaam bodembeheer als hefboom voor economische ontwikkeling

Dat bodemsanering een hefboom kan zijn voor economische ontwikkeling, is in het verleden al meermaals gebleken. We geven die hefboom nu extra paardenkracht.

Nieuwe saneringsfondsen per sector

Sectorale saneringsfondsen bieden heel wat voordelen, zo leert de ervaring met BOFAS en Vlabotex. Ze ontlasten individuele bedrijven van bodemonderzoek en -sanering en verlagen de kosten door de grootschalige aanpak. We dringen aan op de oprichting van bodemsaneringsorganisaties voor sectoren als metaalbewerking, glastuinbouw, transport en garagehouders tegen 2020.

Innovatie krijgt alle kansen

We stimuleren innovatie in bodemonderzoek en -sanering. Zo zetten we ook in op planten en bacteriën (fytoremediatie). Die saneringstechniek beperkt de kosten en hinder, scoort goed op duurzaamheid en biedt extra exportkansen voor de Vlaamse bodemsector. We besteden circa 5% van de MINA-middelen aan beleidsinnovatie en het zoeken naar nieuwe oplossingen voor verontreinigingen. Bij ambtshalve saneringen zorgen we ervoor dat 3 procent van het budget naar innovatieve onderzoeks- en saneringstechnieken gaat.

Steun voor particulieren en bedrijven

Particulieren en kleine ondernemingen die te maken krijgen met een verontreiniging op hun grond, kijken vaak aan tegen onredelijk hoge kosten en een veelvoud aan administratieve verplichtingen. De OVAM wil die onbillijke situatie rechttrekken. Om te beginnen perken we de **administratieve lasten** voor bedrijven in. Daarnaast **ondersteunen** we de betrokken partijen waar nodig **financieel**. Blijft de saneringsplicht nog steeds onredelijk, dan onderzoeken we in welke gevallen de betrokken partijen een **vrijstelling** kunnen krijgen.

Door de saneringslast te **spreiden in de tijd** kan een bedrijf de sanering financieel beter dragen. Om aan die behoefte tegemoet te komen onderzoeken we de haalbaarheid van een draagkrachtregeling. Neemt de verwerfer de saneringsplicht over, dan verlagen we de financiële zekerheden bij de overdracht tot 50%.

Complexe verontreinigingen of ingewikkelde eigendomssituaties blokkeren al te vaak de sanering en herontwikkeling. We deblokken die impasse door het dossier te **prefinancieren** via een ambtshalve uitvoering.

4.4 Duurzaam bodembeheer is essentieel voor een gezonde en kwaliteitsvolle leefomgeving

Een verontreinigde bodem houdt gezondheidsrisico's in: voor de mensen die erop wonen, werken en naar school gaan; voor de gewassen die erin groeien én voor de dieren die erin en erop leven. De verontreiniging kan bovendien het grondwater aantasten en dat bedreigt onze kostbare watervoorraden. Bodemverontreiniging voorkomen is onze grootste bekommernis. Tegelijk pakken we bestaande risicovolle verontreinigingen zo snel mogelijk aan.

Prioriteit voor kwetsbare gebieden en woonzonepercelen

We inventariseren gronden met historische risicoactiviteiten tegen eind 2017, zodat ernstige risico's zo snel mogelijk aan het licht komen. We geven prioriteit aan kwetsbare gebieden, en dan vooral de beschermingszones voor **grondwaterwinning**. Daar starten we tegen midden 2019 alle noodzakelijke bodemsaneringen van gekende risicogronden op. Gronden met een ernstige historische bodemverontreiniging die momenteel bewoond zijn, brengen we versneld in kaart en saneren we zo snel mogelijk.

Stookoliefonds boven de doopvont

Lekkende stookolietanks treffen vooral particulieren. De oprichting van een stookoliefonds moet die onbillijke situatie helpen rechttrekken. Samen met de federale regering en de andere gewesten stellen we alles in het werk om een stookoliefonds op te richten dat snel en daadkrachtig kan optreden.

Aanpak voor diffuse bodemverontreiniging en verontreinigde waterbodems

De meeste bodemverontreinigingen zijn veroorzaakt door risicovolle activiteiten, maar in sommige gevallen is niet duidelijk hoe het probleem ontstaan is. Ook die diffuse bodemverontreiniging houdt risico's in voor de gezondheid, vooral nu volkstuinen en lokale voedselteelt populairder zijn dan ooit. We kaarten de problematiek aan bij het grote publiek en verlenen gerichte informatie aan de doelgroep.

In overleg met de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW) starten we met het onderzoek en de eventuele sanering van verontreinigde waterbodems. Onze aandacht gaat in de eerste plaats naar waterbodems in en nabij waterwinningen en herontwikkelingsprojecten.

5 OVAM ALS OPEN EN TOEGANKELIJKE OVERHEIDSORGANISATIE

De OVAM treedt op als coördinator en regulator en zet de neuzen in dezelfde richting. We stimuleren en responsabiliseren. Door proactief partnerschappen en samenwerkingsverbanden op gang te trekken of aan te gaan creëren we een breed gedragen netwerk van partijen die het bodembeheer mee realiseren. Bedrijven volgen de bodemwetgeving nauwgezet op; bodemsaneringsdeskundigen, saneerders en andere betrokken partijen voeren hun werk met de grootste zorg uit. In het bodembeheer herdenken we onze rol en trekken we actief bodemgerelateerde activiteiten van andere Vlaamse overheden aan.

Hoe maken we het waar?

5.1 OVAM als spilfiguur van het duurzame bodembeheer

We stippelen een duurzaam bodembeheer uit dat naadloos aansluit op de groene kringlooeconomie. We hebben daarbij oog voor de kwaliteit van bodem en water, landbouw en voedselvoorziening, gezondheid en welzijn, economie en slim ruimtegebruik. Onze rol is niet in de eerste plaats die van uitvoerder, wel die van spilfiguur. We stimuleren en responsabiliseren bedrijven, particulieren, federaties, overheden, middenveldorganisaties en andere partners om samen werk te maken van een zuivere bodem.

Grondeninformatieregister nog beter toegankelijk

Het grondeninformatieregister moet nog meer dan nu een authentieke gegevensbron worden rond bodemverontreiniging, die nauwkeurige én betrouwbare informatie oplevert voor alle betrokkenen. Daarvoor digitaliseren we in de komende vijf jaar alle relevante bodemrapporten.

Bodemattest 2.0

Het bodemattest is toe aan een update. We breiden het bodemattest uit zodat het minstens informatie bevat over de stand van zaken van de (rest)verontreiniging, informatie over de mogelijkheid om de grond over te dragen en algemene bodemgerelateerde informatie.

Efficiënte ambtshalve saneringen

De komende twintig jaar zal het aantal dossiers van 'onschuldige eigenaars' beduidend stijgen. De eigenaar heeft de verontreiniging in dat geval niet zelf veroorzaakt. Die uitdaging willen we opvangen door nog efficiënter te gaan werken. Tegelijk waken we over de kwaliteit van onze ambtshalve bodemsanering.

5.2 Bedrijven sparen tijd en geld uit door administratieve vereenvoudiging

We gaan voluit voor een verregaande administratieve vereenvoudiging. Dat spaart eigenaars en gebruikers kostbare tijd uit én geeft de OVAM meer tijd om zich op haar kerntaken te focussen.

Bodemsaneringsdeskundigen krijgen meer verantwoordelijkheid

Om de kwaliteit van bodemonderzoeken en bodemsaneringen nauwgezet op te volgen, responsabiliseren we de bodemsaneringsdeskundigen. De eindverantwoordelijkheid ligt niet langer bij de OVAM: we verklaren bodemonderzoeken en -projecten niet langer 'conform'. Zo zorgen we ervoor dat deskundigen de volle verantwoordelijkheid dragen voor hun rapporten. Om de kwaliteit van veldwerk, analyse en rapportage te garanderen voeren we een geïntegreerd audit- en boetesysteem in. De standaardprocedures voor bodembeheer reduceren we tot wat strikt noodzakelijk is en de overige procedures fungeren als vrijwillige leidraad.

Kortere doorlooptijd

Voor eenvoudige bodemsaneringen wordt het voortaan mogelijk alle noodzakelijke onderzoeken én de sanering uit te voeren zonder enige tussentijdse rapportage. Voor bodemsaneringen waarvoor een vergunning nodig is, wordt het mogelijk om oriënterend en beschrijvend bodemonderzoek en bodemsaneringsproject in één rapport te bundelen.

Bij de **opstart** van een dossier op een risicoground moeten de betrokken partijen de OVAM **digitaal melden** dat de onderzoeksfase van start is gegaan. Op die manier kunnen we het dossier opvolgen en ter plaatse controles uitvoeren.

Klantvriendelijk instrumentenportfolio

We ondersteunen particulieren, zelfstandigen, kmo's, grote ondernemingen en overheden via een brede waaier aan instrumenten. Ons instrumentenportfolio maakt een aanpak op maat mogelijk volgens de behoeften van elke doelgroep. Tussenpersonen zoals bodemsaneringsdeskundigen maken het portfolio bekend bij alle gebruikers. We onderzoeken of een versterkt **partnerschap** met het **Agentschap Ondernemen** het portfolio nog klantvriendelijker kan maken.

Papieren rapporten zijn verleden tijd

De OVAM krijgt de meeste rapporten zowel digitaal als op papier. We schaffen de papieren rapportage af tegen eind 2015.

Kansen voor materialen- en bodembeheer in ruimtelijk beleid

Ruimte in transitie

De ruimte in Vlaanderen moet op een doordachte manier heringericht worden om de verstedelijking en de ecologische uitdagingen aan te gaan. In die transitie liggen ook kansen voor een duurzaam materialen- en bodembeheer.

In samenwerking met Ruimte Vlaanderen verankeren we maximaal de principes van de kringlooeconomie en duurzaam bodembeheer in het beleid rond ruimtelijke ontwikkeling, onder meer via hefboomprojecten.

We ontwikkelen een **strategie voor de sanering en herontwikkeling van verontreinigde terreinen**. In vijf projecten op het snijvlak van herontwikkeling van verontreinigde terreinen, materialenkringlopen en nieuwe stedelijke economie testen we de komende vijf jaar hoe herontwikkeling en intelligente economische ontwikkeling de motor kunnen zijn van een vernieuwende maatschappelijk en ruimtelijke evolutie. Dat maken we zichtbaar in de territoriale ontwikkelingsplannen (TOP) in Genk en de noordrand van Brussel.

Vlaanderen telt grosso modo 2.000 voormalige stortplaatsen. Door de bodemsanering te koppelen aan een duurzaam beheer van de materialen op stortplaatsen, vervullen we de behoefte aan grondstoffen en ruimte. Die aanpak past in de visie op **'Enhanced landfill mining'**: we brengen de stortplaatsen die mogelijk interessante materialen herbergen in kaart. Voor stortplaatsen waar bodemsanering nodig is, zetten we demonstratieprojecten op die in één beweging de herontwikkeling van het gebied en de ontginning van grondstoffen aanpakken.

Om de uitdagingen rond ruimte aan te gaan, werken we samen met Vlaamse en internationale actoren en nemen we deel aan relevante **platformen en netwerken**. Zo bekijken we of een deelname aan de Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam interessant kan zijn. Die focust op The Next Economy en verkent de relatie tussen ruimtelijk ontwerp en economie.

Stad in transitie, transitie in de stad

Steden en stedelijke gebieden zijn bij uitstek de plekken waar maatschappelijke uitdagingen samenkomen. Tegelijkertijd is de stad het werkveld om oplossingen voor die uitdagingen te bedenken en te testen.

Het team stedenbeleid van de Vlaamse overheid stelt een nieuw instrument voor **stadsprogramma's** op. Dat brengt de noden van centrumsteden in kaart en bekijkt hoe verschillende overheden samen aan een oplossing kunnen werken. We gaan na of en hoe we bij de ontwikkeling van dit nieuwe instrument kunnen aanhaken, net als bij het verbeterde traject van stadsvernieuwingsprojecten.

De **samenwerkingsverbanden** tussen de OVAM en **lokale besturen** zijn cruciaal om de doelstellingen van de OVAM samen te realiseren. We werken een kader uit om interessante samenwerkingen te detecteren. Daarbij houden we rekening met criteria als integratie, innovatie, maatwerk en concrete uitwerking.

We gaan na of een **samenwerkingsverband** met het **Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB)** interessant kan zijn. Het ABB krijgt een nieuwe rol en moet de samenwerking tussen Vlaamse administraties vlot trekken. Concreet behoort samenwerking rond stadsprogramma's, kennisagenda en adviesverlening bij stadsvernieuwingsprojecten tot de mogelijkheden.

Sleutelfiguur op Europese en internationale fora

De OVAM neemt een actieve rol in op Europese en internationale fora. We zorgen ervoor dat de Vlaamse visie en het beleid doorstromen naar Europese en internationale beleidsontwikkelingen. We brengen onze kennis, kunde en expertise zo vroeg mogelijk in het proces om onze invloed zoveel mogelijk te laten gelden.

De OVAM zet prioritair in op vier domeinen:

- 1. Beïnvloeden en doorvertalen van wetgeving:** bij herziening van Europese afvalrichtlijnen streven we naar ambitieuze doelstellingen die ingrijpen op alle fasen van de waardeketen
- 2. Beïnvloeden en doorvertalen van beleidsontwikkelingen op een strategisch niveau:** de komende vijf jaar blijven we inzetten op onze werking via Europese werkgroepen, de OESO, het Europees Milieuagentschap (EMA), UNEP en Global Soil Partnership (FAO) om de Vlaamse visie internationaal te verankeren.
- 3. Netwerking/profilering:** op relevante fora en netwerken profileren we de OVAM als het aanspreekpunt voor een duurzaam afval-, materialen- en bodembeheer en ondersteunen zo het Vlaamse bedrijfsleven.
- 4. Europese projecten:** de OVAM zet in op Europese projecten die gericht zijn op samenwerking in materialen- en bodembeleid met andere landen of regio's. Voorbeelden zijn het European Innovation Partnership on Raw Materials en Horizon 2020.

DEEL 2

Professionele en klantgerichte organisatie

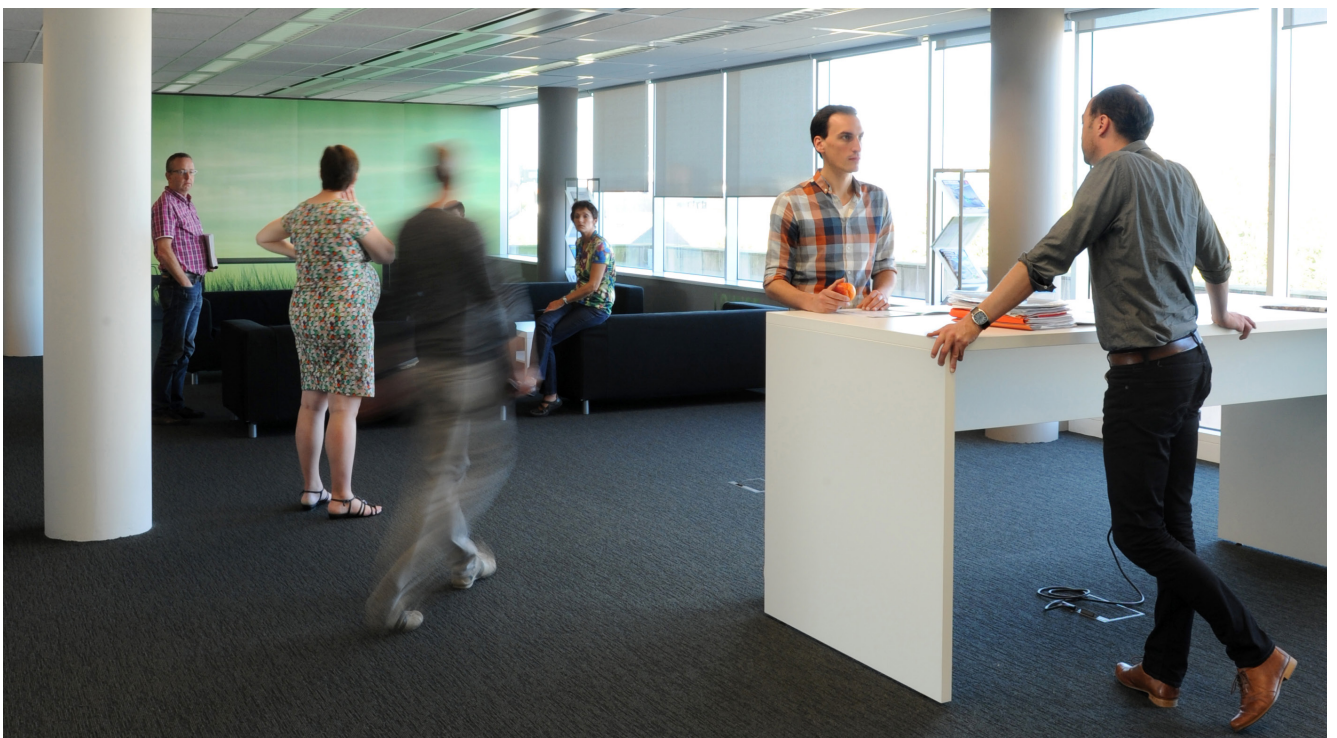

INLEIDING

De Vlaamse overheid heeft er in de vorige regeerperiode voor gekozen om ondersteunende processen te centraliseren. Het doel: uniformer en transparanter werken, schaalvoordelen creëren en als één overheid naar buiten treden. Die rationalisering zet zich in de huidige regeerperiode door. De OVAM en de andere organisaties van de Vlaamse overheid moeten de krimpende middelen bewuster en gericht inzetten. We zetten daarbij in op drie principes:

- ◆ we focussen op onze **kerntaken** (afval, materialen, bodem), die we zo professioneel mogelijk uitvoeren;
- ◆ we leveren een **kwaliteitsvolle en klantgerichte dienstverlening, intern en extern**;
- ◆ we scharen ons volmondig achter de visie en eisen van de **Vlaamse overheid en verliezen tegelijk het DNA van onze organisatie niet uit het oog**.

De komende vijf jaar focust de OVAM op vier pijlers van haar interne organisatie: human resources, communicatie, informatiebeheer en facilitair beheer. Door onze interne werking te versterken, willen we nog meer op een effectieve, integere, kwaliteitsvolle en efficiënte manier gaan werken.

1 TALENT CENTRAAL IN HET HUMANRESOURCESBELEID

In het HR-beleid van de OVAM staat het aantrekken, ontwikkelen en behouden van talent centraal. De maatschappelijke rol van de OVAM is de voorbije dertig jaar geëvolueerd van regelgever naar facilitator, coördinator en regisseur voor het afval-, materialen- en bodembeleid in Vlaanderen. Bovendien nemen we vandaag een voorbeeldrol op in de transitie van een afval- naar een materialenbeleid en in de omslag naar 'het nieuwe werken'. Voor onze organisatie verandert niet alleen de inhoud van ons takenpakket, maar ook onze manier van werken.

Hoe maken we het waar?

1.1 Onze waarden zijn ons handelsmerk

De waarden van de Vlaamse overheid tonen hoe zij haar doelstellingen wil behalen en hoe ze met elkaar en met externe stakeholders en klanten omgaat.

Alle medewerkers bepalen samen hoe we die waarden vertalen op maat van de OVAM. Dat gezamenlijke traject maakt iedereen vertrouwd met onze waarden. Tegelijk werken we rond integriteit: een organisatie die integer handelt, is een betrouwbare partner.

1.2 Talent en competenties krijgen nu en morgen alle ruimte

De juiste talenten aantrekken, beschikbare competenties gericht inzetten en maximaal ontwikkelen, het is de rode draad doorheen ons HR-beleid.

Het personeelsplan geeft duidelijk aan welke medewerkers we nu en in de toekomst nodig hebben om onze organisatie doelen te bereiken. Wanneer blijkt dat we niet alle gevraagde competenties en talenten in huis hebben, geven we in de eerste plaats onze eigen medewerkers de kans om te groeien en zich te ontwikkelen. We stimuleren interne mobiliteit en stellen complementaire teams samen, zodat medewerkers met verschillende competenties elkaar aanvullen.

We maken ook bespreekbaar hoe elke medewerker zijn loopbaan ziet evolueren en welke doorgroeimoeilijkheden er zijn. We maken duidelijk welke ontwikkelkansen en (door)groeimogelijkheden er zijn, maar ook welke niet.

We nemen pas nieuwe medewerkers in dienst als blijkt dat we de gevraagde competenties en talenten niet in huis hebben. Nieuwe medewerkers moeten zich snel thuis voelen bij de OVAM en vlot aan het werk kunnen. Daarbij willen we hen volop begeleiden.

1.3 Innovatieve arbeidsorganisatie en zorgzaamheid gaan hand in hand

De OVAM stapt over van een hiërarchische naar een meer vlakke structuur, waarin medewerkers meer verantwoordelijkheid en autonomie hebben. We voeren nieuwe werkvormen en organisatieconcepten in zoals project- en programamawerking, zelfsturende teams e.d.. Om efficiënter, effectiever en kwaliteitsvoller te werken, zetten we verander- en optimalisatietrajecten op, ook over de afdelingen heen.

De OVAM staat voor een stimulerende werkomgeving, met aandacht voor waardering en voor de balans tussen werk en privé. Maar voor sommige medewerkers wegen de veranderingen op de werkvloer en de verhoogde werkdruk door bijkomende besparingen zwaar. Daarom maken we stress en burn-out bespreekbaar. We nemen de nodige preventieve en curatieve maatregelen.

1.4 Elke medewerker kent zijn rol dankzij doeltreffend prestatie management

De planning en de evaluatie van het werk gebeuren per team. We ontwikkelen een systeem om de prestaties en verantwoordelijkheden van elk team en elke medewerker te bepalen en op te volgen. Dat prestatie managementsysteem vertaalt de doelstellingen van de OVAM naar doelen op individueel en teamniveau. Zo weet elke medewerker precies wat van haar of hem verwacht wordt. Bovendien wordt op die manier duidelijk welke inzet nodig is om de doelstellingen te realiseren.

Een doeltreffend prestatie management geeft medewerkers het gevoel dat ze er niet alleen voor staan en wakkert de teamgeest aan. Op teamniveau worden de prestaties systematisch opgevolgd, zodat de eind(team)evaluatie geen nieuwe of onverwachte elementen kan bevatten.

1.5 Sterk leiderschap haalt het beste uit elke medewerker

De OVAM heeft leidinggevendenden nodig die medewerkers aanmoedigen om initiatief en ondernemerschap te tonen. Ze maken ambities, toekomstperspectieven en tekortkomingen bespreekbaar. Ze hebben een voorbeeldfunctie en spelen een cruciale rol als bezieler en uitdrager van de cultuur en waarden van de organisatie.

De leidinggevendenden stemmen hun aanpak af op de noden van hun team en medewerkers, en dagen hen uit om hun doelstellingen te halen. Net als van de medewerkers verwachten we ook van de leidinggevendenden een grote flexibiliteit. Jobrotatie en interne mobiliteit worden ook voor leidinggevendenden vanzelfsprekend.

2 EEN GLASHELDERE COMMUNICATIE

Via ons communicatiebeleid maken we duidelijk wie we zijn en waar we voor staan. De OVAM is een centraal aanspreekpunt en expertisecentrum op het vlak van afvalstoffen-, materialen- en bodembeheer. Die kennis en expertise blijven we, net zoals in het verleden, opbouwen in samenwerking met onze stakeholders. Samenwerking en partnerships staan daarom centraal in onze communicatie. We versterken onze maatschappelijke rol en relevantie door ons beleid inhoudelijk te onderbouwen en glashelder te communiceren. Dat creëert draagvlak voor een duurzaam afvalstoffen-, materialen- en bodembeheer in Vlaanderen.

Hoe maken we het waar?

2.1 Doeltreffende bedrijfscommunicatie

De OVAM voert een impactvolle bedrijfscommunicatie. Via onze website, ons bedrijfsmagazine OVAM.link, onze nieuwsbrief, studiedagen en evenementen maken we duidelijk waar we voor staan en hoe we onze doelstellingen in samenwerking met onze partners waarmaken. In al onze bedrijfscommunicatie dragen we de waarden van de Vlaamse overheid uit (Daadkracht, Openheid, Wendbaarheid en Vertrouwen). Onze belangrijkste ambassadeurs zijn onze medewerkers, die in hun dagelijkse professionele contacten het gezicht zijn van de OVAM en het communicatiebeleid ondersteunen.

2.2 Campagnes, acties en persberichten ondersteunen beleid

Door te focussen communiceren we krachtiger. De OVAM richt haar communicatie op de thema's die er de volgende jaren toe doen: een propere en gezonde bodem, ruimte hergebruiken, 15% meer recyclage, het sluiten van materiaal-kringlopen, de strijd tegen zwerfvuil... We vertalen die thema's in sprekende verhalen en beelden, in actie- en media-campagnes en in evenementen.

Met onze campagnes communiceren we over het beleid en de acties van de OVAM en engageren we onze doelgroepen om mee actie te ondernemen. Campagnes worden daarom op maat van de doelgroepen gemaakt en waar mogelijk in samenwerking met andere overheden of organisaties opgezet.

2.3 Interne communicatie creëert betrokkenheid en doet OVAM-waarden leven

De interne communicatie van de OVAM creëert betrokkenheid bij veranderingstrajecten, zoals plaats- en tijdsafhankelijk werken, prestatie management, cultuurtrajecten... We communiceren snel en transparant over de beslissingen en plannen van de directieraad en de afdelingsraden. Via gerichte activiteiten werken we aan motivatie en betrokkenheid en stimuleren we de uitwisseling tussen directieleden en medewerkers. We zorgen voor een opvolger van het intranet die de interactiviteit tussen alle OVAM-medewerkers stimuleert.

3 EFFICIËNT EN OPLOSSINGSGERICHT BEHEER VAN INFORMATIESTROMEN

Om onze taken efficiënt en degelijk uit te voeren, hebben we een schat aan informatie nodig, bijvoorbeeld over de toestand van de bodem of de hoeveelheid materiaal die in Vlaanderen gerecycleerd wordt. Een doordacht en transparant beheer van al die informatie is dan ook cruciaal voor onze werking. We maken onze informatiestromen gebruiksvriendelijker voor interne en externe gebruikers en waken tegelijk over de beveiliging van die informatie.

Hoe maken we het waar?

3.1 Verregaande digitalisering trekt onze kerntaken vlot

Om saneringsdossiers nog sneller af te handelen integreren we een contactmanagementsysteem in de bestaande toepassingen. We bouwen ook de bodemdatabank verder uit. Die zal de bodeminformatie beter ontsluiten en helpen om tegen 2036 alle historische verontreinigingen te saneren.

We bekijken de mogelijkheden om de bestaande datasystemen en toepassingen van het afvalstoffen- en materialenbeleid te integreren in één toepassing. We lanceren een digitaal loket en ontwikkelen een tool waarmee bedrijven een onderscheid kunnen maken tussen afvalstoffen en grondstoffen. Alle databanken moeten bovendien gemakkelijk toegankelijk zijn voor inspectiedoeleinden.

We gaan na welke processen binnen de OVAM gecentraliseerd kunnen worden.

3.2 OVAM-informatie maximaal afgestemd op Vlaamse overheid

Doelstellingenmanagement, procesbeheer en risicobeheer moeten voldoen aan de eisen van de Vlaamse overheid. De OVAM volgt deze ontwikkelingen op de voet en zet haar expertise in voor de concrete uitwerking. We voeren de toepassingen in volgens de vereisten van de Vlaamse overheid.

Op 1 januari 2015 zijn we toegetreden tot het dienstencentrum van het beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie.

3.3 Managementsysteem ordent documenten van aanmaak tot archivering

We bouwen ons documentbeheersysteem verder uit. Alle werkprocessen waar documenten aan te pas komen, centraliseren we volgens de richtlijnen van ons informatiebeheerplan. We stemmen die centralisatie af met het archiefbeheer en digitaliseren onze informatie maximaal.

3.4 Afdoende beveiliging van alle informatiestromen

We scharen ons achter het veiligheidsbeleid van de Vlaamse overheid. Om onze gegevens en die van onze partners afdoende te beveiligen, integreren we het 'identity management systeem' van de Vlaamse overheid in onze werking.

4 EEN KLANTGERICHTE EN DUURZAME DIENSTVERLENING

Het nieuwe werken, de digitalisering van steeds meer werkprocessen, het streven naar duurzaamheid en de rationalisering van de managementondersteunende diensten (MOD), het zijn evoluties met belangrijke gevolgen voor alle aspecten van het facilitair beheer van de OVAM: huisvesting, vervoer, thuiswerkfaciliteiten, onthaal, aankoop ... De sleutelwoorden in dat facilitair beheer zijn duurzaamheid, klantgerichtheid en efficiëntie.

Hoe maken we het waar?

4.1 Aangename werkplekken in een duurzame omgeving

De OVAM huurt het gebouw aan de Stationsstraat in Mechelen tot midden 2022. Wanneer we beslissen hoe we onze werkomgeving willen inrichten voor het nieuwe werken, moeten we al rekening houden met het huisvestingsvraagstuk na 2022.

In april 2015 evalueren we het proefproject rond het nieuwe werken, dat we in 2014 hebben opgezet voor een beperkte groep medewerkers. Die evaluatie is het vertrekpunt om het plaats- en tijdsafhankelijk werken stap voor stap verder in te voeren.

4.2 Duurzaamheid centraal, op de werkvloer en op verplaatsing

Interne milieuzorg is voor de OVAM al jaren een prioriteit. De komende vijf jaar blijven we gaan voor 100 procent duurzame aankopen, werken en diensten, en een optimaal energie-, water- en afvalbeheer. Om het papierverbruik te drukken, kiezen we maximaal voor digitale publicaties.

Extra aandacht gaat naar mobiliteit. Het mobiliteitsbeleid van de OVAM stoelt op het STOP-principe, zoals ontwikkeld door het Vlaamse Gewest: zoveel mogelijk Stappen, Trappen en Openbaar vervoer gebruiken en pas in laatste instantie de Personenwagen inzetten. We brengen in kaart hoe het personeel zich van en naar het werk verplaatst, welke milieu-impact daarmee gemoeid is en hoeveel dat de OVAM kost. Het doel is dat alle medewerkers zich zo duurzaam mogelijk verplaatsen voor een betaalbare prijs.

4.3 De OVAM opereert als volwaardig dienstencentrum

De OVAM heeft zich begin 2015 aangesloten bij het dienstencentrum van het beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie (DiLE). Momenteel verzorgt het DiLE echter enkel de diensten van het sociaal secretariaat. De overige diensten organiseert de OVAM zelf volgens de principes van een dienstencentrum: efficiënt, effectief en kwaliteitsvol.

We maken maximaal gebruik van de raamcontracten van de Vlaamse overheid. Beantwoorden die niet aan de eisen van de OVAM, dan beoordelen we in een kosten-batenanalyse of we een facilitaire dienst zelf uitvoeren of uitbesteden

SAMEN MAKEN WE
MORGEN MOOIER

OVAM

Openbare Vlaamse
Afalstoffenmaatschappij
Stationsstraat 110
2800 MECHELEN
T 015 284 284
F 015 203 275
www.ovam.be
info@ovam.be